

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. ДМИТРА МОТОРНОГО
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ
кафедра менеджменту та публічного адміністрування

ТУРСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

**Механізми забезпечення (продовольчої, екологічної,
інформаційної тощо) безпеки на регіональному (місцевому) рівні**

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Керівник: к.н.держ.упр., доц. Юлія ВОРОНІНА

Запоріжжя, 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО

навчально-науковий інститут загальноуніверситетської підготовки

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»
Галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Менеджмент»

Г.В. ОТІНА
(підпис) (ініціали та прізвище)
«14» лютого 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
менеджменту та публічного
адміністрування

С. Р. ПЛОТНІЧЕНКО
(підпис) (ініціали та прізвище)
«14» лютого 2025 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи
здобувача вищої освіти

Турського Олександра Миколайовича

Тема кваліфікаційної магістерської роботи:
«Механізми забезпечення (продовольчої, екологічної, інформаційної тощо) безпеки на регіональному (місцевому) рівні»
науковий керівник роботи к.н. з.держ.упр., доцент Вороніна Юлія Євгенівна
затверджені наказом ректора університету від 21 жовтня 2024 року №490-С
2. Строк подання кваліфікаційної магістерської роботи __14 лютого 2024 року
3. Вихідні дані до кваліфікаційної магістерської роботи:
дані статистичної звітності, офіційних сайтів організацій, матеріали власних досліджень під час виробничої (переддипломної) практики
4. Зміст кваліфікаційної магістерської роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

2. АНАЛІЗ СТАНУ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки

6. Дата видачі завдання 22 жовтня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів	Відмітка про виконання
1	Затвердження плану роботи	04.11.2024	виконано
2	Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	29.11.2024	виконано
3	Розділ 2 АНАЛІЗ СТАНУ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	30.12.2024	виконано
4	Розділ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ	03.02.2025	виконано
5	Перевірка на плагіат	14.02.2025	виконано
6	Попередній захист роботи на кафедрі	10.02.2025	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Олександр ТУРСЬКИЙ

(ініціали та прізвище)

Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи

_____ (підпис)

Юлія ВОРОНІНА

(ініціали та прізвище)

Члени комісії:

1. _____ Ганна ОРТИНА., д.н.здерж.упр, професор
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

2. _____ Наталія ГОРБОВА, к.п.н., доцент

3. _____ Людмила ЄФІМЕНКО к.н.з держ.упр., доцент

4. _____ Юлія ВОРОНІНА к.н.з держ.упр., доцент

Допустити до захисту

Завідувач кафедри менеджменту та публічного адміністрування

_____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	7
1.1 Поняття і сутність безпеки.....	7
1.2 Класифікація механізмів забезпечення безпеки.....	9
1.3 Нормативно-правова база забезпечення безпеки в Україні.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	14
2.1 Аналіз сучасного стану безпеки.....	14
2.2 Чинники, що впливають на рівень безпеки.....	25
2.3 Виклики та проблеми забезпечення безпеки.....	28
2.4 Механізми забезпечення безпеки на місцевому рівні.....	31
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ.....	42
3.1 Удосконалення нормативно-правової бази.....	42
3.2 Інтеграція сучасних технологій.....	45
3.3 Підвищення рівня співпраці між владою та громадськістю.....	48
3.4 Залучення міжнародного досвіду.....	51
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

У сучасному світі забезпечення продовольчої, екологічної та інформаційної безпеки на місцевому рівні є важливим чинником сталого розвитку та життєздатності громад. Забезпечення безпеки на регіональному та місцевому рівнях має критичне значення через низку ключових аспектів:

Локальний рівень є первинною ланкою системи безпеки, де безпосередньо формуються умови життєдіяльності населення, реалізуються превентивні механізми та здійснюється оперативне реагування на виклики та загрози.

Регіональна безпека забезпечує стійкість соціально-економічних систем, створює умови для сталого розвитку територій, захисту населення, збереження локальних ресурсів та мінімізації ризиків надзвичайних ситуацій.

Ефективність місцевих механізмів безпеки безпосередньо впливає на національну стабільність, оскільки саме на регіональному рівні формуються первинні системи протидії викликам та загрозам різного походження.

Комплексний підхід до безпеки на місцевому рівні включає соціальний захист, економічну стабільність, екологічну безпеку, інформаційну захищеність та громадську безпеку, що створює цілісну архітектуру убезпечення життєво важливих інтересів населення.

Продовольча безпека гарантує доступ населення до якісного харчування, сприяє підтримці місцевої економіки, створенню робочих місць і зменшенню залежності від зовнішніх постачальників. Екологічна безпека впливає на здоров'я населення та якість життя, охоплюючи моніторинг екосистем, ресурсозбереження, переробку відходів і збереження біорізноманіття. Інформаційна безпека набуває особливого значення у цифрову епоху, забезпечуючи захист персональних даних, протидію дезінформації, розвиток цифрової грамотності та створення надійних комунікаційних систем.

Інтеграція цих сфер безпеки створює синергетичний ефект для зміцнення громад, дозволяючи адаптуватися до викликів, зберігати ідентичність і підвищувати якість життя. Комплексний підхід передбачає співпрацю влади, громадських організацій, бізнесу та суспільства. Продовольча безпека трансформується до концепції якісного харчування через локальні системи, органічне землеробство та інноваційні агротехнології. Екологічна безпека зосереджується на управлінні екосистемами, циркулярній економіці та відновлюваній енергетиці. Інформаційна безпека стає багаторівневою системою, що захищає від кіберзагроз, маніпуляцій та деструктивних впливів.

Регіональні механізми забезпечують стійкість держави, адаптуючи національні стратегії до місцевих умов. Вони виконують функції моніторингу, оперативного реагування, координації та адаптації стратегій, перетворюючи концепції на дієві системи захисту інтересів держави в умовах глобальних змін.

Метою досліджень механізмів забезпечення безпеки на регіональному та місцевому рівнях є розробка інтегрованих підходів і практичних рішень для зменшення ризиків і зміцнення стійкості суспільства до кризових ситуацій у цих сферах. Завданнями є вивчення існуючих загроз і факторів впливу, розробка правових, економічних, соціальних і технологічних механізмів, а також формування стратегій та локалізованих програм, які враховують особливості конкретних регіонів і потреби громад. Окрема увага приділяється створенню систем моніторингу, прогнозування кризових ситуацій, підвищенню рівня обізнаності населення та налагодженню ефективної міжвідомчої взаємодії. Основними механізмами забезпечення безпеки на регіональному рівні є розвиток локального агровиробництва, стимулювання самозабезпечення громад продовольством, створення резервів продуктів харчування, підтримка фермерства, впровадження технологій сталого землеробства, моніторинг стану навколишнього середовища, впровадження екологічних стандартів, контроль за дотриманням природоохоронного законодавства, проведення рекультивації земель та боротьба з забрудненням водних і повітряних ресурсів, захист критичної інформаційної інфраструктури, протидія дезінформації, забезпечення

кіберзахисту регіональних інформаційних систем, проведення інформаційних кампаній щодо важливих аспектів безпеки, а також розвиток цифрових платформ для комунікації між населенням і владою. Усі ці механізми спрямовані на створення умов для сталого розвитку регіонів, підвищення рівня життя населення та зменшення впливу потенційних загроз.

Об'єктом дослідження є система забезпечення безпеки на регіональному та місцевому рівнях, яка охоплює економічні, екологічні, соціальні та інформаційні аспекти. Вона включає організаційні, управлінські, технічні, правові та технологічні елементи, що забезпечують стійкість та функціонування цих систем у кризових та звичайних умовах.

Предмет дослідження являє собою механізми забезпечення продовольчої, екологічної та інформаційної безпеки, які включають методи, інструменти, технології, процедури, нормативно-правові акти та управлінські підходи, спрямовані на виявлення ризиків, запобігання кризам і зменшення їх негативних наслідків у межах регіональних і місцевих систем управління.

Методи дослідження механізмів забезпечення продовольчої, екологічної та інформаційної безпеки на регіональному та місцевому рівнях включають аналіз і синтез для вивчення складових механізмів та їх взаємозв'язків, системний підхід для оцінки функціонування систем безпеки, моніторинг і оцінку ризиків для визначення загроз, економіко-математичне моделювання для прогнозування наслідків впровадження заходів, соціологічні методи для оцінки обізнаності населення, порівняльний аналіз для вивчення досвіду інших регіонів і країн, а також експертні оцінки для визначення пріоритетів та стратегій.

Ось кілька ключових підходів:

- Аналіз та оцінка ризиків: Визначення потенційних загроз і вразливостей у сферах продовольчої, екологічної та інформаційної безпеки. Це може включати оцінку впливу змін клімату, рівень доступності до продуктів харчування або кібербезпекові загрози.

- Моніторинг індикаторів: Систематичний збір і аналіз даних щодо рівня продовольчої безпеки (доступ до продуктів харчування та їх якість), екологічної стабільності (стан природних ресурсів та вплив індустріальних процесів) та інформаційної безпеки (захист від кібератак та маніпуляцій з даними).
- Стратегічне планування і політики: Розробка і впровадження стратегій, які сприяють забезпеченню стійкості в усіх трьох аспектах. Це може включати формування законодавства, розвиток програм розвитку сільського господарства для забезпечення продовольчої безпеки, а також вдосконалення кіберзахисту та інформаційних технологій.
- Взаємодія та партнерства: Співпраця між урядовими органами, місцевими громадами, академічними установами та приватним сектором для спільного вирішення проблем безпеки. Це важливо для обміну інформацією, ресурсами та технологіями для ефективного управління кризовими ситуаціями та запобігання новим загрозам.

Ці методи дозволяють системно підходити до забезпечення безпеки на регіональному та місцевому рівнях, забезпечуючи сталість усіх аспектів життєво важливих систем.

Регіональна безпека забезпечує стійкість соціально-економічних систем, створює умови для сталого розвитку територій, захисту населення, збереження локальних ресурсів та мінімізації ризиків надзвичайних ситуацій. Ефективність місцевих механізмів безпеки безпосередньо впливає на національну стабільність, оскільки саме на регіональному рівні формуються первинні системи протидії викликам та загрозам різного походження.

Комплексний підхід до безпеки на місцевому рівні включає соціальний захист, економічну стабільність, екологічну безпеку, інформаційну захищеність та

громадську безпеку, що створює цілісну архітектуру убезпечення життєво важливих інтересів населення.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

1.1. Поняття і сутність безпеки

Поняття безпеки охоплює стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз, забезпечуючи стабільність, розвиток інституцій та збереження ресурсів для майбутніх поколінь. Безпека як фундаментальна категорія життєдіяльності людини та суспільства репрезентує складну багаторівневу систему захисту від потенційних загроз і ризиків, що охоплює комплекс взаємопов'язаних складових та механізмів убезпечення життєво важливих інтересів. Сутність безпеки полягає в її здатності захищати цінності, життєво важливі інтереси, права, свободи та ресурси від негативних впливів. Важливою характеристикою безпеки є її динамічність, адже загрози, ризики та виклики постійно змінюються, змушуючи системи адаптуватися і вдосконалюватися. Сучасне розуміння безпеки значною мірою залежить від розвитку технологій та інфраструктури, які можуть виступати як джерелами загроз, так і механізмами їхнього подолання. Інформаційні системи, моніторингові технології, системи раннього попередження та інші інновації стали важливими елементами в управлінні безпекою. Водночас збільшення залежності від технологій створює нові ризики, як-от кібератаки, що підкреслює важливість постійного оновлення підходів до забезпечення безпеки.

Таким чином, безпека — це складна і багатовимірна категорія, яка визначає здатність людини, суспільства чи системи функціонувати у стабільних умовах, вільних від руйнівних впливів. Вона є процесом, спрямованим на запобігання небезпекам, мінімізацію ризиків і створення сприятливого середовища для розвитку та гармонійного співіснування.

Продовольча безпека визначається як стан, при якому кожна людина має фізичний, соціальний та економічний доступ до достатньої, безпечної та поживної їжі, необхідної для активного та здорового життя. Сутність продовольчої безпеки полягає у створенні умов для продовольчої незалежності, стимулюванні локального агровиробництва, розвитку органічного землеробства, скороченні харчових втрат і відходів. Характеристиками продовольчої безпеки є доступність продуктів харчування, їх якість, економічна можливість населення забезпечувати себе їжею, а також стійкість системи продовольчого забезпечення до кризових ситуацій, таких як кліматичні зміни чи економічні потрясіння.

Екологічна безпека представляє собою стан захищеності природного середовища та життєдіяльності людини від негативного впливу антропогенної діяльності, екологічних катастроф чи природних явищ. Сутність екологічної безпеки полягає в гармонізації відносин між суспільством і природою, створенні умов для сталого розвитку і збереження екосистем для майбутніх поколінь. Основні характеристики екологічної безпеки включають збереження природних ресурсів через раціональне використання та захист води, ґрунтів, повітря, лісів і біорізноманіття, контроль за забрудненням довкілля шляхом зниження викидів шкідливих речовин та впровадження екологічно чистих технологій, адаптацію до змін клімату та деградації екосистем, а також екологічну освіту населення для підвищення обізнаності щодо важливості захисту навколишнього середовища.

Інформаційна безпека охоплює захищеність інформаційного середовища, включаючи інформаційні ресурси, технології та комунікаційні системи, від несанкціонованого доступу, маніпуляцій, спотворення чи руйнування. Сутність інформаційної безпеки полягає у створенні надійних систем захисту, формуванні стійкості до зовнішніх інформаційних впливів і розвитку цифрової грамотності населення. Основні характеристики інформаційної безпеки включають забезпечення конфіденційності інформації, збереження її цілісності та доступності, протидію кіберзагрозам через захист від хакерських атак, вірусів та шпигунського програмного забезпечення, а також розвиток медіаграмотності

для підвищення рівня критичного мислення населення та протидії дезінформації і маніпуляціям.

Продовольча, екологічна та інформаційна безпека мають тісний взаємозв'язок і взаємозалежність, оскільки порушення в одній сфері можуть негативно вплинути на інші. Наприклад, екологічні кризи можуть погіршити продовольчу безпеку, а інформаційні атаки можуть посилити соціальну напруженість або дезорганізувати механізми реагування на кризи. Забезпечення цих трьох аспектів безпеки вимагає системного підходу, інтеграції зусиль державних органів, громадянського суспільства, бізнесу та міжнародних партнерів. Всі три види безпеки є невід'ємними складовими сталого розвитку та соціальної стабільності, сприяючи створенню умов для ефективної адаптації до сучасних викликів, збереженню місцевої ідентичності та підвищенню якості життя населення.

1.2 Класифікація механізмів забезпечення безпеки

Класифікація механізмів забезпечення безпеки передбачає виділення різних інструментів, методів та підходів, які спрямовані на захист суспільства від загроз і забезпечення стабільного розвитку. Ці механізми умовно поділяються на інституційні, економічні, соціальні та технологічні, кожен із яких виконує специфічну функцію в загальній системі безпеки.

Інституційні механізми включають діяльність державних і недержавних органів, що забезпечують безпеку на різних рівнях управління. Вони формуються через законотворчість, розробку стратегій і програм, регуляторну політику та створення спеціалізованих структур, відповідальних за реалізацію заходів безпеки. До ключових елементів цих механізмів належать правові рамки, що встановлюють правила поведінки в умовах надзвичайних ситуацій, розподіл відповідальності між органами влади та громадськими організаціями, а також системи моніторингу й оцінки ризиків. Наприклад, механізми продовольчої

безпеки передбачають впровадження стандартів якості продуктів харчування, екологічної — дотримання природоохоронного законодавства, а інформаційної — захист персональних даних і протидію кіберзагрозам.

Економічні механізми забезпечення безпеки базуються на використанні фінансових ресурсів, економічних стимулів і важелів для зменшення ризиків і покращення умов життєдіяльності населення. Вони включають розробку бюджетів і програм фінансування, субсидії та дотації для підтримки ключових галузей, таких як сільське господарство, екологічні проєкти чи цифрові інновації. Наприклад, створення стратегічних продовольчих резервів або стимулювання органічного землеробства є важливими економічними інструментами продовольчої безпеки. Екологічна безпека підтримується через впровадження екологічних податків, систему платежів за викиди або забруднення, а також фінансування програм з відновлення довкілля. Інформаційна безпека може забезпечуватись через інвестування у розвиток кіберзахисту, створення державних фондів для підтримки цифрової інфраструктури та стимулювання інновацій.

Соціальні механізми зосереджені на формуванні суспільної обізнаності, згуртованості та підвищенні рівня довіри між різними групами населення. Вони включають освіту, просвітницькі кампанії, соціальну підтримку та створення програм для вразливих категорій населення. Наприклад, у сфері продовольчої безпеки це можуть бути програми доступу до харчування для малозабезпечених груп населення, освітні ініціативи з раціонального споживання їжі або популяризації здорового харчування. У контексті екологічної безпеки такі механізми передбачають екологічну освіту, пропаганду принципів сталого розвитку, залучення громадськості до природоохоронних заходів. Щодо інформаційної безпеки, соціальні механізми спрямовані на розвиток критичного мислення через навчання медіаграмотності, підвищення рівня цифрової культури, а також проведення кампаній протидії дезінформації.

Технологічні механізми базуються на використанні сучасних технологій для попередження та мінімізації загроз, а також створення стійких систем безпеки. У сфері продовольчої безпеки вони включають впровадження інноваційних агротехнологій, таких як системи точного землеробства, автоматизовані теплиці чи нові методи зберігання та логістики. Для забезпечення екологічної безпеки технологічні механізми охоплюють використання ресурсозберігаючих технологій, відновлюваних джерел енергії, систем моніторингу стану довкілля та управління відходами. Інформаційна безпека використовує сучасні засоби шифрування даних, антивірусні програми, системи виявлення та запобігання кібератакам, а також інструменти штучного інтелекту для аналізу інформаційних загроз.

Загалом, ці механізми взаємодіють між собою, створюючи комплексну систему забезпечення безпеки. Інтеграція інституційних, економічних, соціальних і технологічних інструментів дозволяє не лише захищати суспільство від зовнішніх і внутрішніх загроз, але й формувати сприятливі умови для сталого розвитку, підвищення добробуту населення та зміцнення стійкості до кризових ситуацій.

1.3 Нормативно-правова база забезпечення безпеки в Україні

Нормативно-правова база забезпечення безпеки в Україні базується передусім на Конституції України, яка визначає фундаментальні принципи захисту суверенітету та територіальної цілісності держави, а також встановлює гарантії прав і свобод громадян, включаючи право на безпечне довкілля, доступ до якісної інформації та харчування.

Основним законодавчим актом у сфері безпеки є Закон України "Про національну безпеку України", який встановлює основні засади державної політики у сфері національної безпеки та оборони, визначає повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування. Важливе значення має

Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні", який регламентує повноваження органів місцевого самоврядування у сфері безпеки та захисту населення.

У сфері продовольчої безпеки ключовими є закони України "Про основні засади державної аграрної політики та політики сільського розвитку", "Про безпечність та якість харчових продуктів", "Про державну підтримку сільського господарства України" та "Про продовольчу безпеку України". Вони регулюють питання виробництва, зберігання, транспортування та реалізації харчових продуктів.

Екологічна безпека регулюється законами "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про екологічну експертизу", "Про охорону атмосферного повітря", "Про відходи", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", а також Водним і Земельним кодексами України.

Інформаційна та кібербезпека забезпечується законами України "Про інформацію", "Про доступ до публічної інформації", "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах", "Про кібербезпеку" та "Про захист персональних даних".

На стратегічному рівні ключовим документом є Стратегія національної безпеки України, яка визначає пріоритетні напрями державної політики в сфері безпеки. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України встановлює механізми захисту населення, територій та майна від надзвичайних ситуацій.

На регіональному рівні безпека забезпечується через регіональні програми безпеки, які розробляються та затверджуються обласними радами з урахуванням специфіки кожного регіону. Ці програми включають заходи з попередження надзвичайних ситуацій, забезпечення громадського порядку та створення безпечного середовища для життєдіяльності населення.

На місцевому рівні діють програми забезпечення громадської безпеки та порядку, які розробляються органами місцевого самоврядування. Вони спрямовані на профілактику правопорушень, забезпечення безпеки дорожнього руху, протидію злочинності та створення безпечних умов життя для мешканців громади.

Фінансування заходів безпеки здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України, який визначає механізми фінансового забезпечення програм безпеки на місцевому та регіональному рівнях. Система моніторингу та контролю за станом безпеки включає механізми державного та громадського контролю.

В умовах децентралізації особлива увага приділяється посиленню спроможності територіальних громад у сфері безпеки. Взаємодія між центральною та місцевою владою, громадськими організаціями, науковими установами й бізнесом є важливим елементом нормативно-правового забезпечення безпеки.

Нормативно-правова база постійно оновлюється та вдосконалюється відповідно до нових викликів та загроз безпеці, спрямована на створення умов для сталого розвитку громад, підвищення стійкості суспільства до загроз і забезпечення високої якості життя населення.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СТАНУ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

2.1. Аналіз сучасного стану безпеки

Аналіз сучасного стану продовольчої безпеки України на регіональному рівні відображає складну та динамічну ситуацію, яка характеризується різними показниками в залежності від специфіки регіонів.

Західні регіони України демонструють відносно стабільний рівень продовольчої безпеки. Тут розвинене сільське господарство, особливо в таких областях як Львівська, Тернопільська та Хмельницька. Ці регіони мають значний потенціал у виробництві молочної продукції, овочів та фруктів. Розвинена мережа фермерських господарств забезпечує стабільне постачання продуктів харчування на місцеві ринки.

Центральні області України, зокрема Вінницька, Черкаська та Полтавська, традиційно є потужними аграрними регіонами. Вони забезпечують значну частину виробництва зернових культур, цукрових буряків та соняшнику. Ці регіони не лише забезпечують власні потреби в продовольстві, але й постачають продукцію в інші області країни.

Південні регіони, особливо Одеська, Миколаївська та Херсонська області, спеціалізуються на вирощуванні зернових культур, овочів та фруктів. Однак, через бойові дії та окупацію частини територій, виробничий потенціал цих регіонів значно знизився. Особливо постраждало зрошуване землеробство в Херсонській області.

Східні області України стикаються з найбільшими викликами у забезпеченні продовольчої безпеки. Через активні бойові дії значна частина сільськогосподарських угідь не обробляється, порушені логістичні ланцюги

постачання продовольства. Це створює додаткове навантаження на системи продовольчого забезпечення інших регіонів.

Виробництво основних видів продовольства демонструє регіональні особливості. Зернові культури переважно вирощуються в центральних та південних областях. Виробництво м'яса та молока сконцентроване в західних та центральних регіонах. Овочівництво розвинене в усіх регіонах, але найбільші обсяги виробництва традиційно забезпечували південні області.

Цінова доступність продовольства також має регіональні відмінності. У західних областях, де краще розвинені локальні продовольчі ринки та фермерські господарства, ціни на продукти харчування відносно стабільні. У східних регіонах спостерігається значне підвищення цін через логістичні проблеми та зменшення пропозиції.

Якість продовольства контролюється на регіональному рівні через систему лабораторій та інспекцій. Однак, ефективність контролю різниться між регіонами. Найкраще система контролю працює в західних та центральних областях, де збережена відповідна інфраструктура.

Логістика продовольства зазнала суттєвих змін. Традиційні маршрути постачання через морські порти частково заблоковані, що змусило переорієнтувати потоки продовольства на сухопутні шляхи через західні області. Це створює додаткове навантаження на транспортну інфраструктуру та впливає на вартість продукції.

Зберігання продовольства також має регіональну специфіку. Найбільші потужності зі зберігання зерна розташовані в центральних та південних областях. Однак, частина цих потужностей зараз недоступна через бойові дії.

Регіональні програми продовольчої безпеки фокусуються на кількох ключових напрямках:

- Підтримка місцевих виробників продовольства

- Розвиток систем зберігання та переробки сільськогосподарської продукції
- Забезпечення доступності базових продуктів харчування для вразливих груп населення
- Створення регіональних продовольчих резервів
- Розвиток альтернативних каналів постачання продовольства

Важливим аспектом є забезпечення продовольчої безпеки внутрішньо переміщених осіб. Регіони, які прийняли значну кількість переселенців, змушені адаптувати свої системи продовольчого забезпечення до збільшеного попиту.

Таким чином, сучасний стан продовольчої безпеки України на регіональному рівні характеризується значною диференціацією та необхідністю постійної адаптації до нових викликів. Ключовими факторами забезпечення продовольчої безпеки стають розвиток місцевого виробництва, ефективна логістика та створення надійних систем зберігання продовольства.

Екологічна безпека в Україні є однією з найактуальніших проблем, що потребує комплексного підходу. Україна має значні природні ресурси, різноманіття ландшафтів та кліматичних зон, але антропогенний вплив, техногенна діяльність і військові дії створюють серйозні загрози екологічній стабільності. Стан екологічної безпеки суттєво відрізняється між регіонами через різні рівні урбанізації, промислового розвитку, сільськогосподарської діяльності та природоохоронної інфраструктури.

Основні загрози екологічній безпеці в різних регіонах України:

Індустріальні регіони (Схід і Центр: Донецька, Луганська, Дніпропетровська, Запорізька області): Ці області є промисловими центрами України, де концентруються металургія, хімічна промисловість, енергетика та видобуток корисних копалин. Основними загрозами є:

- Забруднення атмосферного повітря через викиди шкідливих речовин з підприємств.

- Забруднення води через скиди промислових стоків у річки, зокрема в Дніпро та його притоки.
- Деградація ґрунтів через промислові відходи, зокрема терикони та шлакові звалища.
- Військові дії у східних областях призвели до руйнування екосистем, затоплення шахт, забруднення ґрунтових вод і ризику радіаційної загрози.

Агропромислові регіони (Південь: Херсонська, Миколаївська, Одеська області):

Основними викликами для екологічної безпеки є:

- Деградація ґрунтів через надмірне використання мінеральних добрив, пестицидів і монокультур.
- Засолення ґрунтів і опустелювання, особливо в умовах посушливого клімату.
- Забруднення водних ресурсів через сільськогосподарські стоки.
- Нестача питної води, що посилюється через зміну клімату та нерівномірний розподіл водних ресурсів.

Карпатський регіон (Захід: Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області): Цей регіон має важливе екологічне значення завдяки багатству лісів, гірських річок та унікальної флори і фауни. Основними загрозами є:

- Нераціональне використання лісових ресурсів, що призводить до вирубки лісів, ерозії ґрунтів і зсувів.
- Забруднення річок через несанкціоновані скиди відходів і нестачу очисних споруд.
- Туристичний тиск на природні ресурси, що спричиняє деградацію природних територій.
- Ризики паводків через зміну клімату та неконтрольовану забудову в долинах річок.

Поліський регіон (Північ: Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська області): Основні екологічні проблеми включають:

- Наслідки Чорнобильської катастрофи, що досі впливають на стан радіоактивного забруднення ґрунтів і вод.
- Видобуток бурштину, що призводить до руйнування екосистем і забруднення вод.
- Деградація боліт і лісів через неконтрольовану діяльність.

Столичний регіон (Київ і область): Забезпечення екологічної безпеки тут пов'язане з:

- Забрудненням атмосферного повітря через автомобільний транспорт і промисловість.
- Проблемами зі зберіганням і переробкою побутових відходів.
- Забрудненням водних ресурсів, включаючи Дніпро та його притоки.

Ключові загрози для екологічної безпеки на національному рівні

Військові дії: Руйнування природних екосистем, затоплення шахт, забруднення водних і ґрунтових ресурсів, небезпека хімічних і радіаційних викидів.

Кліматичні зміни: Підвищення температури, зниження рівня води в річках, зростання частоти посух і паводків.

Нераціональне використання ресурсів: Інтенсивне використання земель, вирубка лісів, видобуток корисних копалин.

Низький рівень екологічної культури: Відсутність ефективних систем переробки відходів, забруднення довкілля населенням.

Для покращення екологічної безпеки в Україні необхідно реалізувати ряд комплексних заходів, що сприятимуть збереженню природних ресурсів та покращенню стану навколишнього середовища. Передусім важливо впроваджувати ефективну систему моніторингу та оцінки екологічних ризиків на всіх рівнях — від місцевого до національного, що дозволить своєчасно

виявляти загрози і вживати необхідних заходів для їх нейтралізації. Одним з ключових аспектів є вдосконалення екологічного законодавства та посилення контролю за дотриманням екологічних стандартів і норм, особливо у сферах промисловості, сільського господарства та енергетики.

Зокрема, варто акцентувати увагу на розвитку сталих агротехнологій, зокрема на органічному землеробстві, яке дозволить зменшити негативний вплив хімічних речовин на ґрунти і водні ресурси. Важливо також запровадити інноваційні підходи до управління водними ресурсами та впровадити стратегії, які допоможуть зменшити забруднення вод, зберегти біорізноманіття та знизити рівень ерозії ґрунтів.

Забезпечення екологічної безпеки також передбачає активне використання поновлюваних джерел енергії, що допоможе зменшити рівень забруднення повітря та скоротити викиди парникових газів. Інвестиції в інфраструктуру для переробки відходів, розвиток технологій утилізації та переробки сміття є важливими для зменшення забруднення навколишнього середовища. Особливу увагу потрібно приділити збереженню лісових масивів і запобіганню незаконній вирубці лісів, оскільки лісова екосистема відіграє важливу роль у підтримці екологічної рівноваги.

Не менш важливим є підвищення екологічної свідомості громадян через освітні програми та інформаційні кампанії, які сприятимуть формуванню сталого способу життя та відповідального ставлення до природних ресурсів. Розвиток екологічних ініціатив на місцевому рівні та активна участь громадських організацій у прийнятті рішень також сприятимуть ефективному забезпеченню екологічної безпеки.

Нарешті, важливо підвищити співпрацю з міжнародними організаціями, сприяти обміну досвідом та технологіями для збереження навколишнього середовища, що дозволить Україні інтегруватися в глобальні екологічні ініціативи і покращити свій екологічний стан на міжнародному рівні.

Інформаційна безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки України, особливо в умовах сучасних глобальних викликів. Вона включає захист даних, захист критичної інформаційної інфраструктури, боротьбу з кіберзагрозами, а також запобігання маніпуляціям і дезінформації. В умовах війни та гібридних загроз Україна зіткнулася з особливо серйозними проблемами в цій сфері, що вимагають термінових заходів для зміцнення інформаційної безпеки на всіх рівнях.

Інформаційна безпека в Україні знаходиться під постійною загрозою через активні кібернапади, іноземне втручання в інформаційні системи, а також поширення фальшивих новин та дезінформації. За останні роки країна стала мішенню для численних кібернападів з боку іноземних держав, особливо під час військових конфліктів і політичних криз. Кіберзагрози мають великий потенціал для дестабілізації державних інституцій, маніпулювання суспільною думкою, а також для нанесення матеріальної шкоди, через віруси, шкідливі програми, атаки на критичну інфраструктуру та блокування доступу до важливих онлайн-сервісів.

З огляду на це, питання захисту критичної інформаційної інфраструктури, систем зв'язку, баз даних та платіжних систем набувають особливого значення. Однак, попри значні досягнення в цій сфері, Україна все ще має багато проблем із забезпеченням належного рівня захисту на всіх рівнях – від державних органів до приватного сектору.

Цифрова грамотність є однією з найважливіших складових сучасної інформаційної безпеки. В Україні цифрова грамотність на різних рівнях залишається низькою, що підвищує вразливість громадян і організацій до кіберзагроз. Однак, за останні роки спостерігається поступовий прогрес у цій сфері, зокрема завдяки розвитку ініціатив, спрямованих на популяризацію цифрових технологій серед населення.

Проте рівень цифрової грамотності залишається неоднорідним і сильно залежить від вікових категорій, рівня освіти, регіону та доступу до технологій.

Особливо низьким рівень цифрової грамотності є серед старших поколінь, що може сприяти підвищеній вразливості до фішингу, шахрайства в Інтернеті та інших кіберзлочинів. Згідно з результатами досліджень, в Україні ще багато громадян не володіють базовими навичками безпечного користування Інтернетом, що ускладнює боротьбу з кіберзагрозами на індивідуальному рівні.

З метою покращення ситуації активно розвиваються освітні програми, курси з цифрової грамотності для різних вікових категорій, особливо серед молоді. Це включає навчання безпеці в Інтернеті, основам захисту персональних даних, а також вмінням ефективно і безпечно використовувати цифрові платформи для роботи та комунікації. Важливим кроком у цьому напрямі є розвиток ініціатив на рівні держави, таких як програма "Дія", яка сприяє цифровізації публічних послуг та підвищенню рівня цифрових навичок серед населення.

Захист від кіберзагроз в Україні залишається важливою проблемою, особливо в умовах сучасних викликів. Кіберзагрози в Україні мають різний спектр, від простих атак на окремі інформаційні системи до комплексних операцій, спрямованих на злам державних і комерційних баз даних, атак на енергетичну інфраструктуру та блокування критичних інфраструктурних об'єктів. Кібернапади, як правило, мають політичну чи економічну мотивацію і здебільшого походять від організованих груп або навіть державних структур інших країн.

На національному рівні для протидії кіберзагрозам було створено ряд органів і структур. Важливим кроком стало створення державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, яка відповідає за захист інформаційної безпеки держави. Державні установи працюють над вдосконаленням нормативно-правової бази, яка регулює питання кіберзахисту, створюючи безпечніші умови для функціонування державних та приватних інформаційних систем.

Однак існуючі ресурси, технології та методи захисту не завжди відповідають сучасним вимогам і рівню кіберзагроз. Потрібне активне впровадження новітніх технологій у сфері кібербезпеки, таких як штучний інтелект для виявлення аномальних дій, розвиток національних центрів реагування на інциденти кібербезпеки, а також навчання персоналу та підвищення обізнаності серед користувачів про потенційні загрози.

З огляду на сучасний стан інформаційної безпеки в Україні, необхідно продовжувати вдосконалювати інфраструктуру захисту від кіберзагроз, посилювати державні ініціативи щодо підвищення цифрової грамотності та покращувати координацію між державними органами та приватним сектором у боротьбі з кіберзлочинністю. Зокрема, важливо активно впроваджувати програми з навчання цифрових навичок серед широких верств населення, забезпечувати технічну модернізацію інфраструктури та зміцнювати правову базу для боротьби з кіберзагрозами.

Інформаційна безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки України, особливо в умовах сучасних глобальних викликів. Вона включає захист даних, захист критичної інформаційної інфраструктури, боротьбу з кіберзагрозами, а також запобігання маніпуляціям і дезінформації. В умовах війни та гібридних загроз Україна зіткнулася з особливо серйозними проблемами в цій сфері, що вимагають термінових заходів для зміцнення інформаційної безпеки на всіх рівнях.

Інформаційна безпека в Україні знаходиться під постійною загрозою через активні кібернапади, іноземне втручання в інформаційні системи, а також поширення фальшивих новин та дезінформації. За останні роки країна стала мішенню для численних кібернападів з боку іноземних держав, особливо під час військових конфліктів і політичних криз. Кіберзагрози мають великий потенціал для дестабілізації державних інституцій, маніпулювання суспільною думкою, а також для нанесення матеріальної шкоди, через віруси, шкідливі програми, атаки

на критичну інфраструктуру та блокування доступу до важливих онлайн-сервісів.

З огляду на це, питання захисту критичної інформаційної інфраструктури, систем зв'язку, баз даних та платіжних систем набувають особливого значення. Однак, попри значні досягнення в цій сфері, Україна все ще має багато проблем із забезпеченням належного рівня захисту на всіх рівнях – від державних органів до приватного сектору.

Цифрова грамотність є однією з найважливіших складових сучасної інформаційної безпеки. В Україні цифрова грамотність на різних рівнях залишається низькою, що підвищує вразливість громадян і організацій до кіберзагроз. Однак, за останні роки спостерігається поступовий прогрес у цій сфері, зокрема завдяки розвитку ініціатив, спрямованих на популяризацію цифрових технологій серед населення.

Проте рівень цифрової грамотності залишається неоднорідним і сильно залежить від вікових категорій, рівня освіти, регіону та доступу до технологій. Особливо низьким рівень цифрової грамотності є серед старших поколінь, що може сприяти підвищеній вразливості до фішингу, шахрайства в Інтернеті та інших кіберзлочинів. Згідно з результатами досліджень, в Україні ще багато громадян не володіють базовими навичками безпечного користування Інтернетом, що ускладнює боротьбу з кіберзагрозами на індивідуальному рівні.

З метою покращення ситуації активно розвиваються освітні програми, курси з цифрової грамотності для різних вікових категорій, особливо серед молоді. Це включає навчання безпеці в Інтернеті, основам захисту персональних даних, а також вмінням ефективно і безпечно використовувати цифрові платформи для роботи та комунікації. Важливим кроком у цьому напрямі є розвиток ініціатив на рівні держави, таких як програма "Дія", яка сприяє цифровізації публічних послуг та підвищенню рівня цифрових навичок серед населення.

Захист від кіберзагроз в Україні залишається важливою проблемою, особливо в умовах сучасних викликів. Кіберзагрози в Україні мають різний спектр, від простих атак на окремі інформаційні системи до комплексних операцій, спрямованих на злам державних і комерційних баз даних, атак на енергетичну інфраструктуру та блокування критичних інфраструктурних об'єктів. Кібернапади, як правило, мають політичну чи економічну мотивацію і здебільшого походять від організованих груп або навіть державних структур інших країн.

На національному рівні для протидії кіберзагрозам було створено ряд органів і структур. Важливим кроком стало створення державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, яка відповідає за захист інформаційної безпеки держави. Державні установи працюють над вдосконаленням нормативно-правової бази, яка регулює питання кіберзахисту, створюючи безпечніші умови для функціонування державних та приватних інформаційних систем.

Однак існуючі ресурси, технології та методи захисту не завжди відповідають сучасним вимогам і рівню кіберзагроз. Потрібне активне впровадження новітніх технологій у сфері кібербезпеки, таких як штучний інтелект для виявлення аномальних дій, розвиток національних центрів реагування на інциденти кібербезпеки, а також навчання персоналу та підвищення обізнаності серед користувачів про потенційні загрози.

З огляду на сучасний стан інформаційної безпеки в Україні, необхідно продовжувати вдосконалювати інфраструктуру захисту від кіберзагроз, посилювати державні ініціативи щодо підвищення цифрової грамотності та покращувати координацію між державними органами та приватним сектором у боротьбі з кіберзлочинністю. Зокрема, важливо активно впроваджувати програми з навчання цифрових навичок серед широких верств населення, забезпечувати технічну модернізацію інфраструктури та зміцнювати правову базу для боротьби з кіберзагрозами.

2.2 Чинники, що впливають на рівень безпеки

Рівень безпеки будь-якої держави визначається сукупністю численних чинників, які взаємодіють на різних рівнях і мають різноманітний характер. Для України, з огляду на її геополітичне положення, економічні труднощі, соціальні виклики та екологічні проблеми, важливим є комплексний підхід до розуміння й оцінки факторів безпеки. Зокрема, економічні, соціальні та екологічні фактори відіграють вирішальну роль у забезпеченні стабільності та життєздатності держави.

Економічна безпека є основою для підтримки стабільності та розвитку країни, оскільки забезпечує фінансові ресурси для розвитку інших сфер, таких як оборона, соціальна сфера та інфраструктура. Ось кілька основних економічних чинників, що впливають на рівень безпеки України:

Енергетична незалежність: Україна залежить від імпорту енергоносіїв, зокрема від Росії, що створює потенційні загрози для енергетичної безпеки. Потреба в диверсифікації джерел енергії, розвитку відновлювальних джерел енергії та модернізації енергетичної інфраструктури є важливою для стабільності держави.

Економічна залежність від зовнішніх партнерів: Україна має значну залежність від міжнародної фінансової допомоги та інвестицій, що робить економіку вразливою до змін на зовнішніх ринках. Це стосується таких секторів, як агропромисловий комплекс, металургія, сільське господарство, що є основою українського експорту.

Корупція та слабкість інституцій: Проблеми з корупцією і низька ефективність інституційної системи знижують рівень довіри до державних органів та негативно впливають на інвестиційний клімат, що, в свою чергу, знижує економічну безпеку.

Внутрішні економічні нерівності: Регіональні економічні диспропорції в Україні, значні відмінності у рівнях розвитку різних областей, можуть призвести до соціальної напруженості та сприяти зростанню протестних настроїв. Це є серйозною загрозою для внутрішньої стабільності.

Фінансова система: Стан банківського сектору та фінансових установ, здатність держави управляти боргом і обслуговувати кредитні зобов'язання, є важливими аспектами для забезпечення фінансової стабільності та, відповідно, безпеки.

Соціальна безпека безпосередньо пов'язана з рівнем життя населення, доступом до соціальних благ, освіти, охорони здоров'я та збереженням стабільності у суспільстві. Соціальні чинники, що впливають на рівень безпеки України:

Соціальні нерівності: Великі розбіжності між багатими і бідними верствами населення можуть стати основою для соціальних протестів, що в свою чергу можуть дестабілізувати ситуацію в країні. Такі відмінності в доходах та доступі до ресурсів часто призводять до напруженості в суспільстві, особливо в кризові періоди.

Міграція та демографічні проблеми: Проблеми, пов'язані з еміграцією, можуть мати негативний вплив на економічну стабільність, особливо у випадку виїзду висококваліфікованих працівників. Депопуляція та старіння населення теж є загрозами, які знижують соціальну стабільність.

Стан системи охорони здоров'я: Пандемії, епідемії та інші проблеми в сфері охорони здоров'я можуть суттєво впливати на соціальну безпеку. В Україні система охорони здоров'я потребує реформ, щоб ефективно справлятися з новими викликами і не ставати джерелом соціальних напружень.

Освітня система та цифрова грамотність: Рівень освіти, доступ до якісних навчальних послуг і цифрової грамотності є важливими для створення стійкого та прогресивного суспільства. Важливою є модернізація освіти, впровадження

нових освітніх технологій і розвитку програм для підвищення кваліфікації населення.

Громадянська активність та правовий порядок: Рівень довіри до органів влади, активність громадських організацій та доступ до правосуддя безпосередньо впливають на соціальну стабільність. Невдоволення політичним курсом і нерівність у доступі до правових інструментів можуть призвести до соціальних заворушень.

Екологічні фактори безпеки:

Екологічна безпека є критично важливою для довгострокової стабільності будь-якої країни, оскільки має прямий вплив на здоров'я населення, економічну діяльність, а також на стійкість до природних катастроф. Ось основні екологічні чинники, які впливають на безпеку України:

Забруднення навколишнього середовища: Проблеми з забрудненням повітря, води та ґрунтів у результаті діяльності промисловості, транспорту та сільського господарства серйозно погіршують екологічну ситуацію в Україні. Це, в свою чергу, призводить до хронічних захворювань серед населення, що вимагає додаткових витрат на охорону здоров'я.

Часті екологічні катастрофи: В Україні вже стало нормою виникнення екологічних катастроф, таких як повені, пожежі, аварії на атомних електростанціях (як, наприклад, Чорнобиль), що безпосередньо загрожує безпеці населення та територій. Брак ефективних систем попередження і реагування робить країну вразливою до таких подій.

Деградація природних ресурсів: Виснаження природних ресурсів, зокрема водних, земельних і лісових ресурсів, є серйозною екологічною загрозою. Невирішені питання рекультивації земель, зниження родючості ґрунтів і забруднення водних ресурсів можуть негативно вплинути на продовольчу безпеку і стійкість країни.

Адаптація до змін клімату: Україна стикається з викликами, спричиненими змінами клімату, такими як підвищення температури, посухи, зміна режимів опадів, що негативно впливає на сільське господарство, водні ресурси та загальний рівень життя населення. Адаптація до цих змін є важливою умовою збереження екологічної безпеки.

Зниження біорізноманіття: Зниження біорізноманіття через нелегальні вирубки лісів, забруднення водних ресурсів та урбанізацію загрожує екологічним балансам, що може мати серйозні наслідки для екосистем і природних ресурсів.

Економічні, соціальні та екологічні чинники взаємопов'язані і взаємодіють між собою, що робить безпеку країни багатовимірним і складним процесом. Для ефективного забезпечення безпеки в Україні необхідно розвивати ці сфери паралельно, з урахуванням їх взаємозалежності. Це вимагатиме стабільної економічної політики, забезпечення соціальної рівності, підвищення якості освіти та охорони здоров'я, а також дотримання принципів сталого розвитку в екологічній політиці.

2.3 Виклики та проблеми забезпечення безпеки

Забезпечення безпеки України в сучасних умовах стикається з низкою серйозних викликів та проблем, що є наслідком багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів. Ці проблеми охоплюють як військову, економічну, соціальну, так і екологічну сферу. Вони не лише загрожують стабільності країни, але й визначають її здатність ефективно реагувати на глобальні та локальні загрози.

Найбільший виклик для безпеки України — це військова агресія з боку Росії, що розпочалася з анексії Криму в 2014 році і переросла в збройний конфлікт на сході України. Незважаючи на численні міжнародні санкції, Росія продовжує військові дії, що ускладнює стабільність країни та безпосередньо загрожує її суверенітету. Цей конфлікт також підвищує ризики для національної

безпеки, зокрема через загрозу ескалації бойових дій, терористичних актів та інформаційних війн.

Крім того, Україна стикається з проблемами в оснащенні і модернізації збройних сил, недостатньою кількістю високотехнологічної техніки, боєприпасів та необхідних ресурсів для ефективного захисту національних інтересів. Важливою є також проблема зміцнення оборонної промисловості, що повинна забезпечити потреби військових у техніці і засобах захисту.

Політична нестабільність є ще одним значущим фактором, який підриває безпеку України. Проблеми з формуванням ефективного уряду, боротьбою з корупцією, а також нездатність забезпечити стійкість політичних інститутів призводять до внутрішнього розколу, довіри до влади та затримки в прийнятті важливих рішень для забезпечення національної безпеки.

Корупція залишається однією з основних проблем для країни, не дозволяючи ефективно використовувати ресурси, виділені на зміцнення обороноздатності, розвиток економіки та покращення соціальних послуг. Більше того, корупційні схеми можуть бути використані для маніпуляцій у геополітичних процесах, що становить загрозу національній безпеці.

Економічні проблеми, зокрема, слабкість фінансової системи, зовнішній борг, залежність від міжнародних кредитів та нестабільність валютного курсу, значно ускладнюють забезпечення національної безпеки. Україна стикається з економічною залежністю від кількох основних торгових партнерів, що робить її вразливою до економічних санкцій і геополітичних змін.

Через збройний конфлікт на сході країни, а також анексію Криму, значні регіони України виявилися в економічній та інфраструктурній ізоляції. Це призвело до падіння виробництва, зниження рівня інвестицій і значного зменшення економічного потенціалу країни.

Крім того, нестабільний енергетичний ринок та залежність від імпорту енергоносіїв створюють загрози для економічної безпеки. Україна продовжує

шукати способи диверсифікації енергетичних джерел, але це завдання потребує значних інвестицій і тривалої модернізації інфраструктури.

Соціальна стабільність є важливим аспектом забезпечення національної безпеки, оскільки внутрішні протиріччя та соціальна напруга можуть призвести до дестабілізації. Проблеми з низьким рівнем життя, зростанням нерівності між регіонами, безробіттям і недостатньою соціальною підтримкою можуть стати факторами, що підштовхують до протестів, бунтів і соціальних заворушень.

Міграційні процеси також мають значний вплив на соціальну безпеку, зокрема з огляду на еміграцію висококваліфікованих кадрів, що позначається на розвитку ключових секторів економіки, таких як медицина, освіта та наука.

Одним із важливих факторів, що впливають на соціальну безпеку, є також проблема зростаючої демографічної кризи — скорочення населення через низьку народжуваність і високу смертність, зокрема через погіршення екологічних умов і здоров'я.

Екологічні проблеми є важливим викликом для національної безпеки України. Залежність від природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, деградація земель та зміна клімату становлять серйозну загрозу для сталого розвитку країни. Особливу небезпеку для екологічної безпеки представляє аварія на Чорнобильській АЕС, радіаційне забруднення та невивіршені наслідки аварії, що досі впливають на довкілля та здоров'я людей.

Загрози для екологічної безпеки також включають несприятливі кліматичні умови, що можуть призвести до посух, повеней та змін у виробництві сільськогосподарської продукції. Ці фактори погіршують продовольчу безпеку і викликають додаткові економічні та соціальні труднощі.

Інформаційна безпека також є одним з найважливіших викликів для України. Використання інформаційних технологій у збройних конфліктах, гібридних війнах, інформаційних маніпуляціях і кіберзагрозах створює нові ризики для державної безпеки. Росія, зокрема, активно застосовує кібернапади

та дезінформацію як частину гібридної війни, спрямованої на дестабілізацію внутрішньої політичної ситуації в Україні.

Захист критичної інформаційної інфраструктури, боротьба з кіберзагрозами та розвиток медіаграмотності серед населення є важливими складовими національної безпеки. Технології цифрового шифрування, кіберзахисту та розвиток політик кібербезпеки мають вирішальне значення для боротьби з такими загрозами.

Забезпечення безпеки України в сучасних умовах вимагає інтеграції зусиль у всіх сферах — від економічної та соціальної стабільності до екологічної та інформаційної безпеки. Серед основних викликів, з якими стикається Україна, можна виділити зовнішню військову загрозу, політичну нестабільність, соціальні та економічні проблеми, екологічні катастрофи та інформаційні загрози. Ефективна реакція на ці виклики потребує комплексного підходу, реформ у внутрішній політиці, економіці, технологіях та законодавстві.

2.4 Механізми забезпечення безпеки на місцевому рівні

Механізми забезпечення безпеки на місцевому рівні включають комплексну систему взаємопов'язаних заходів:

- Інституційні механізми

Місцеві органи влади відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки, оскільки вони найближче до громад і можуть оперативно реагувати на локальні загрози. Їх функції включають розробку та впровадження регіональних програм безпеки, моніторинг ризиків, координацію дій з державними структурами та громадськими організаціями. Вони забезпечують належний рівень екологічного нагляду, підтримують локальну продовольчу безпеку, організовують заходи з інформаційного захисту та працюють над підвищенням цифрової грамотності. Крім того, місцеві органи влади відповідають за підтримку громадського

порядку, інфраструктури безпеки та проведення навчань із підготовки до кризових ситуацій.

Співпраця місцевих органів влади з громадськими організаціями та бізнесом є важливим елементом забезпечення безпеки на місцевому рівні, оскільки сприяє об'єднанню ресурсів, знань та експертизи для вирішення локальних викликів. Ця взаємодія охоплює кілька ключових напрямків.

Місцеві органи влади часто залучають громадські організації до моніторингу та оцінки екологічної ситуації, проведення просвітницьких кампаній, навчальних семінарів і тренінгів для населення. Громадські організації сприяють підвищенню екологічної свідомості громадян, підтримці ініціатив зі збереження природних ресурсів, організації прибирання територій та захисту біорізноманіття. Спільна робота дозволяє швидше і точніше виявляти екологічні проблеми та реагувати на них.

У сфері продовольчої безпеки співпраця з бізнесом, особливо аграрним сектором, забезпечує розвиток локального виробництва, створення інноваційних моделей ведення сільського господарства, розвиток кооперативів і сприяння самозабезпеченню громад продуктами харчування. Бізнес бере участь у формуванні продовольчих резервів, впроваджує технології сталого виробництва, а громадські організації можуть забезпечити соціальний контроль і прозорість таких процесів.

В інформаційній сфері місцеві органи влади залучають громадські організації для проведення тренінгів із цифрової грамотності, підвищення рівня критичного мислення населення, створення інформаційних кампаній протидії дезінформації. Бізнес, у свою чергу, надає технологічну інфраструктуру, допомагає розробляти і впроваджувати захищені цифрові платформи для комунікації між владою та громадянами. Також ІТ-компанії сприяють розвитку кіберзахисту та підготовці спеціалістів для протидії кіберзагрозам.

Ключовим аспектом такої співпраці є створення партнерських платформ, які забезпечують діалог між владою, бізнесом і громадянськістю, сприяють обміну інформацією, координації дій та впровадженню спільних ініціатив. Така взаємодія забезпечує більш ефективну реалізацію безпекових програм, оскільки враховує реальні потреби громади та потенціал усіх зацікавлених сторін.

Для успішної співпраці необхідні прозорість, взаємна довіра та спільна відповідальність. Місцеві органи влади мають створювати умови для такої взаємодії, забезпечувати підтримку ініціатив і контролювати ефективність заходів. Це сприяє не лише підвищенню рівня безпеки, але й розвитку місцевих громад, зміцненню соціального капіталу та залученню інвестицій.

- Економічні механізми

Фінансування програм безпеки місцевими органами влади є важливим інструментом забезпечення громадського порядку, попередження злочинності, а також захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Суть цього процесу полягає в забезпеченні належного рівня безпеки шляхом мобілізації ресурсів і спрямування їх на реалізацію комплексних заходів, спрямованих на зміцнення громадської безпеки.

Методи фінансування програм безпеки включають кілька ключових механізмів. Основним є формування бюджетних асигнувань у межах місцевого бюджету, де закладаються кошти на конкретні заходи безпеки, такі як забезпечення роботи правоохоронних органів, установлення систем відеоспостереження, модернізація комунальної інфраструктури для підвищення її безпечності, а також створення аварійно-рятувальних служб. При складанні бюджету враховуються стратегічні пріоритети громади, ризики та загрози, що можуть впливати на рівень безпеки.

Додатковими джерелами фінансування можуть бути цільові субвенції та дотації з державного бюджету, які спрямовуються на реалізацію

загальнодержавних програм безпеки на місцевому рівні. Це включає заходи щодо цивільного захисту, протидії тероризму, підготовки до ліквідації наслідків природних або техногенних катастроф. Важливим інструментом є співпраця з міжнародними організаціями, фондами та приватними інвесторами, які можуть надавати гранти або інші форми фінансової допомоги для впровадження сучасних технологій безпеки, проведення навчальних тренінгів для населення або створення інноваційних програм захисту. Крім того, місцеві органи влади можуть залучати кошти через механізми державно-приватного партнерства. Наприклад, у рамках таких проєктів приватні компанії фінансують встановлення систем спостереження чи будівництво сучасних центрів управління надзвичайними ситуаціями в обмін на довгострокові договори з владою.

Окремим методом є запровадження місцевих зборів або внесків, спрямованих на фінансування конкретних заходів безпеки, наприклад, плату за охорону комунального майна чи фінансування муніципальної поліції. Хоча цей підхід потребує громадського обговорення і прозорості у використанні коштів, він може забезпечити швидке реагування на локальні загрози.

Таким чином, фінансування програм безпеки місцевими органами влади є багатокомпонентним процесом, який охоплює використання бюджетних коштів, державних субвенцій, міжнародних грантів, інвестицій приватного сектору та інших джерел, що дозволяє ефективно забезпечувати потреби громади в безпеці.

Залучення інвестицій у проєкти сталого розвитку міської громади є важливим завданням, що сприяє економічному, соціальному та екологічному зростанню. Цей процес передбачає партнерство місцевої влади, бізнесу, міжнародних організацій та громади для реалізації ініціатив, спрямованих на довгострокову вигоду. Основою є розробка стратегії сталого розвитку з чіткими показниками, які роблять проєкти привабливими для інвесторів. Популярними напрямками є енергоефективність, відновлювані джерела енергії, модернізація транспорту та управління відходами. Ефективним механізмом є державно-приватне партнерство, що поєднує ресурси приватного сектору і управлінські

можливості місцевої влади. Воно використовується для реалізації масштабних проєктів, як-от соціальне житло чи відновлення інфраструктури, за умов прозорості та чітких правових гарантій. Інший важливий ресурс — міжнародні грантові програми, такі як фінансування від ЄС, Світового банку чи ООН, які підтримують екологічні та соціальні ініціативи. Привабливість громади для інвесторів залежить від створення сприятливого бізнес-середовища, що включає податкові пільги, простоту отримання дозволів і стабільність регуляторної політики. Інноваційні механізми, як-от зелені облігації, забезпечують фінансування проєктів із позитивним екологічним впливом. Важливим є залучення громади через краудфандинг чи громадський бюджет, що дозволяє акумулювати ресурси для локальних ініціатив. Маркетинг громади як привабливого місця для бізнесу також є ключовим. Інвестиційні форуми, інформаційні платформи та міжнародні контакти сприяють пошуку партнерів. Усе це створює умови для сталого економічного, соціального та екологічного розвитку громади.

- Соціальні механізми

Механізми підвищення обізнаності населення через освітні програми базуються на створенні доступних, зрозумілих та інтерактивних ініціатив, спрямованих на інформування громадян, формування нових навичок і підвищення рівня їхньої участі у вирішенні суспільних питань. Освітні програми можуть реалізовуватися через формальну та неформальну освіту, охоплюючи різні вікові та соціальні групи. Одним із ключових механізмів є інтеграція тематичних модулів до навчальних програм у школах, вищих навчальних закладах та професійно-технічних установах. Це забезпечує систематичне формування знань і вмінь, необхідних для розуміння актуальних проблем, таких як екологія, здоров'я, цифрова грамотність або фінансова освіта. Іншим важливим інструментом є організація тематичних тренінгів, семінарів, вебінарів і майстер-класів, що дозволяють залучити різні групи населення до навчання через практичну взаємодію. Використання сучасних цифрових платформ,

мобільних додатків і онлайн-курсів дає змогу забезпечити доступ до навчання навіть для тих, хто проживає у віддалених регіонах. Важливу роль відіграють інформаційні кампанії, які поширюють освітні матеріали через соціальні мережі, телебачення, радіо чи друковані ЗМІ, привертаючи увагу до конкретних питань і спонукаючи людей до активного навчання.

Залучення місцевих лідерів думок, громадських організацій та експертів сприяє формуванню довіри до освітніх ініціатив, підвищуючи їхню ефективність. Проведення інтерактивних заходів, таких як дні відкритих дверей, виставки, форуми або ігрові тренінги, створює середовище для обговорення та обміну досвідом. Підтримка постійного діалогу між населенням, освітніми установами та органами влади дозволяє коригувати програми відповідно до потреб громади, забезпечуючи їхню актуальність і сталість. Таким чином, комплексне застосування різноманітних механізмів сприяє підвищенню обізнаності населення та розвитку навичок, необхідних для ефективної участі в суспільному житті.

Вплив місцевих ініціатив і волонтерських рухів на забезпечення продовольчої, екологічної та інформаційної безпеки на місцевому рівні є надзвичайно важливим, оскільки ці рухи здатні швидко реагувати на локальні виклики, мобілізувати ресурси громади та сприяти стійкому розвитку територій.

У сфері продовольчої безпеки місцеві ініціативи й волонтерські рухи відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до якісних продуктів харчування для найуразливіших верств населення. Організація локальних фермерських ринків, створення кооперативів і розвиток міського фермерства допомагають скоротити залежність від зовнішніх поставок та зменшити витрати на транспортування продуктів. Волонтерські рухи, зокрема, займаються збором і перерозподілом харчових надлишків серед малозабезпечених сімей або вразливих груп, тим самим знижуючи харчові відходи та підтримуючи тих, хто потребує допомоги. Навчальні програми та інформаційні кампанії, організовані волонтерами, спрямовані на просування ідей сталого споживання, культуру

виращування власних продуктів та здорового харчування, що підвищує самозабезпечення громад і їхню стійкість до криз.

У сфері екологічної безпеки місцеві ініціативи сприяють захисту навколишнього середовища через реалізацію проєктів, спрямованих на збереження природних ресурсів, очищення територій, боротьбу зі сміттєвими забрудненнями та впровадження практик сталого розвитку. Волонтери часто організовують заходи з висаджування дерев, очищення водойм і прибережних зон, а також акції зі збору вторинної сировини. Важливим напрямом є екологічна просвіта, яка підвищує обізнаність населення про необхідність сортування відходів, зменшення споживання пластику та відповідальне ставлення до природи. Впровадження локальних програм з використання відновлюваних джерел енергії або зниження енергоспоживання, які часто ініціюються місцевими групами активістів, сприяє зменшенню екологічного впливу громади.

У сфері інформаційної безпеки місцеві ініціативи й волонтерські рухи відіграють роль у протидії дезінформації, підвищенні цифрової грамотності та забезпеченні прозорого доступу до актуальної інформації. Волонтери створюють локальні інформаційні платформи, розповсюджують правдиві дані про події та ініціативи в громаді, а також проводять тренінги з критичного мислення та виявлення фейкових новин. У кризових ситуаціях вони можуть виконувати функції оперативного інформування населення про небезпеки чи доступні ресурси. Зокрема, такі рухи допомагають організувати локальні системи раннього попередження про надзвичайні ситуації або поширення хибної інформації, а також сприяють налагодженню комунікації між мешканцями громади та органами влади.

Таким чином, місцеві ініціативи та волонтерські рухи є невід'ємною частиною системи забезпечення безпеки на локальному рівні. Їхня діяльність не лише підвищує рівень самозабезпечення громад, але й сприяє формуванню свідомого суспільства, яке активно бере участь у вирішенні нагальних проблем і забезпеченні сталого розвитку. Ці рухи здатні швидко адаптуватися до потреб

громади, об'єднувати зусилля різних груп населення та створювати довготривалі позитивні зміни у ключових сферах життя.

- Технологічні механізми

Сучасні технології дозволяють оперативно збирати, обробляти та аналізувати дані, що сприяє швидкому виявленню проблем і прийняттю обґрунтованих рішень для їх вирішення.

У сфері продовольчої безпеки ІТ-рішення можуть включати системи моніторингу постачання продуктів харчування, прогнозування їхнього дефіциту або надлишку, а також відстеження якісних показників продуктів на всіх етапах від виробництва до споживання. Для цього можуть використовуватися датчики та інші IoT (Internet of Things) пристрої для контролю температури та вологості на складах і в транспорті, що забезпечує збереження продуктів. Також можливе впровадження платформ для збору даних про харчові ресурси в громадах, що дозволяє виявляти потенційні проблеми, як-от дефіцит певних продуктів або їх низьку якість. ІТ-рішення допомагають прогнозувати потреби населення, оптимізувати поставки та знижувати рівень харчових відходів.

У сфері екологічної безпеки використання ІТ-рішень забезпечує моніторинг стану навколишнього середовища в реальному часі. Це включає системи для збору та аналізу даних про якість повітря, води, стан ґрунтів та рівень забруднення. Інтернет речей (IoT) допомагає встановлювати сенсори для моніторингу викидів шкідливих речовин або рівня забруднення в реальному часі, що дає змогу оперативно реагувати на екологічні загрози. Дані з таких систем можна використовувати для створення моделей прогнозування можливих екологічних катастроф, а також для реалізації політик з управління відходами, енергозбереження та охорони природних ресурсів. Мобільні додатки для громадян дозволяють отримувати інформацію про стан навколишнього середовища та повідомляти про проблеми, наприклад, про несанкціоновані викиди чи сміттєзвалища.

У сфері інформаційної безпеки ІТ-рішення займаються моніторингом потоку інформації, виявленням фейкових новин, аналізом загроз для цифрової безпеки та забезпеченням захисту від кіберзагроз. Влада може використовувати спеціалізовані програмні засоби для виявлення дезінформації в медіапросторі, аналізуючи текстову та візуальну інформацію на основі алгоритмів штучного інтелекту та машинного навчання. Такі системи здатні виявляти маніпуляції, поширення фейків або пропаганди, що особливо важливо в умовах кризових ситуацій, коли дезінформація може спричинити паніку чи невірні рішення. Крім того, важливими є інструменти для захисту інформаційних систем місцевої влади від кібератак, що забезпечує безпеку даних і інформаційних ресурсів, а також запобігає втраті важливої інформації.

Важливу роль у моніторингу безпеки грають також платформи для збору громадських даних, де мешканці можуть оперативно інформувати про проблеми у цих сферах (наприклад, про погану якість води, забруднення чи неправдиву інформацію). Це дозволяє органам місцевої влади своєчасно реагувати на виклики і коригувати свою політику. Крім того, інтеграція таких систем з картографічними технологіями (геоінформаційними системами, GIS) дає можливість візуалізувати та простежувати зміни в просторі та часі, що значно полегшує прийняття рішень.

Отже, ІТ-рішення на місцевому рівні допомагають створити інфраструктуру для збору, аналізу та оперативного використання даних, що значно підвищує ефективність моніторингу ризиків у сферах продовольчої, екологічної та інформаційної безпеки. Це дозволяє органам місцевої влади більш ефективно реагувати на загрози, розробляти превентивні заходи і забезпечувати стійкість громад у складних умовах.

Цифрові платформи для комунікації та реагування на небезпеки, такі як продовольчі, екологічні та інформаційні, на місцевому рівні стають важливим інструментом для забезпечення оперативності та ефективності управлінських процесів. Вони дозволяють місцевим органам влади швидко і ефективно

реагувати на виникнення загроз, інформувати населення та залучати громаду до вирішення проблем.

У разі продовольчих небезпек, таких як нестача продуктів харчування або їх низька якість, цифрові платформи використовуються для збору і аналізу даних про ситуацію на місцевому ринку. Мешканці можуть через мобільні додатки чи веб-платформи інформувати про відсутність або дефіцит певних продуктів, а також отримувати актуальну інформацію про доступні ресурси або програми підтримки. Платформи дозволяють місцевим органам влади оперативно координувати поставок, попередження про можливі перебої в постачанні та організацію гуманітарних програм для найбільш уразливих верств населення. Крім того, вони допомагають в управлінні харчовими запасами та забезпечують зворотний зв'язок між органами влади та громадянами.

Для екологічних небезпек, таких як забруднення води, повітря або ризики, пов'язані зі змінами клімату, цифрові платформи забезпечують моніторинг стану навколишнього середовища в реальному часі. Використовуючи датчики та сенсори, підключені до Інтернету речей (IoT), органи місцевої влади можуть отримувати оперативні дані про рівень забруднення, викидів або стан водних ресурсів. Ці платформи дозволяють оперативно попереджати населення про небезпеку через мобільні додатки, СМС-повідомлення або соціальні мережі. У разі надзвичайних ситуацій, таких як викиди небезпечних речовин або екологічні катастрофи, цифрові платформи дають змогу швидко організувати евакуацію, розподіл ресурсів або надання медичної допомоги. Крім того, ці платформи використовуються для збору громадських повідомлень про проблеми в екологічній сфері та виявлення порушників екологічних норм.

У випадку інформаційних небезпек, таких як поширення дезінформації або кіберзагрози, цифрові платформи виконують функцію моніторингу та виявлення фейкових новин або маніпуляцій. Місцеві органи влади можуть використовувати аналітичні інструменти, що базуються на алгоритмах штучного інтелекту, для виявлення неправдивої або маніпулятивної інформації, що розповсюджується

серед населення. Через ці платформи можна оперативно розповсюджувати правдиву інформацію, спростовувати фейки та інформувати громадян про реальну ситуацію. Такі платформи також використовуються для запобігання кібератакам на інформаційні системи місцевих органів влади, що дозволяє забезпечити безпеку даних і зберегти цілісність комунікацій у кризових ситуаціях.

Завдяки цифровим платформам органи місцевої влади отримують можливість моніторити і реагувати на різноманітні загрози в реальному часі, покращуючи тим самим рівень безпеки та забезпечення стабільності на місцевому рівні. Вони сприяють прозорості, взаємодії з громадянами та оперативному прийняттю рішень, що є критично важливим для ефективного управління і мінімізації ризиків.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

3.1 Удосконалення нормативно-правової бази

Забезпечення безпеки в сучасних умовах України є одним із ключових завдань для держави, враховуючи багатовимірність загроз, що постають перед країною. Це стосується військової агресії, економічної нестабільності, екологічних ризиків, соціальних викликів та інформаційних атак. Для ефективного реагування на ці виклики потрібні скоординовані зусилля державних органів, місцевої влади, громадянського суспільства та міжнародних партнерів.

Вдосконалення механізмів забезпечення безпеки на регіональному та місцевому рівнях шляхом внесення змін до регіональних та місцевих програм безпеки є важливою складовою стратегії розвитку стабільності та захисту громад. Такі зміни повинні враховувати новітні виклики та можливості для забезпечення безпеки в умовах швидких соціальних, економічних і технологічних змін. Оскільки безпека — це багатогранне поняття, що включає не тільки фізичну, а й інформаційну, екологічну та продовольчу безпеку, зміни в програмах безпеки повинні охоплювати всі ці аспекти.

Першим кроком є актуалізація регіональних та місцевих програм безпеки з урахуванням нових загроз та викликів. Це передбачає перегляд існуючих стратегій, зокрема з урахуванням глобальних тенденцій, таких як зміни клімату, нові інформаційні загрози, економічні потрясіння або пандемії. Внесення змін до програм безпеки повинно включати точне визначення нових ризиків, що виникають для громади, та адаптацію планів на основі сучасних умов. Оновлені програми мають бути гнучкими, здатними швидко реагувати на зміну ситуації та дозволяти місцевим органам влади діяти в межах нових реалій.

Другим важливим напрямком є інтеграція новітніх технологій в програми безпеки. Використання цифрових інструментів для моніторингу загроз та швидкого реагування на надзвичайні ситуації має стати основою програм безпеки на місцевому рівні. Включення систем моніторингу навколишнього середовища, кібербезпеки, прогнозування соціальних та економічних ризиків дозволяє створити проактивні механізми реагування на можливі загрози. Внесення змін в програми безпеки може включати запровадження платформ для збору і обміну даними про безпеку, що дозволяють місцевій владі оперативно отримувати інформацію від громадян і аналітичних систем.

Одним із критично важливих кроків є посилення міжвідомчої співпраці. Безпека на місцевому та регіональному рівнях вимагає інтегрованого підходу, що включає співпрацю різних органів влади — правоохоронних структур, служб цивільного захисту, екологічних організацій, органів соціального забезпечення та місцевих громадських організацій. У рамках змін до програм безпеки необхідно удосконалити механізми координації між цими структурами, створюючи спільні платформи для обміну інформацією та проведення спільних навчань і тренувань для реагування на кризові ситуації. Такі ініціативи дозволяють підвищити ефективність дій, мінімізуючи час на ухвалення рішень і забезпечуючи чітке розподілення обов'язків під час надзвичайних ситуацій.

Важливим аспектом вдосконалення механізмів забезпечення безпеки є активне залучення громадян до процесів безпеки на місцевому рівні. Це включає створення систем для безпосереднього зворотного зв'язку з мешканцями, підтримку громадських ініціатив та волонтерських рухів. Внесення змін до програм безпеки повинно передбачати формування активної громадянської позиції, надання інформації та засобів для участі мешканців у безпеці громади. Створення цифрових платформ для подачі скарг, повідомлень про небезпеки та можливість участі у петиціях допомагає громадянам бути більш свідомими та залученими до формування політики безпеки.

Крім того, необхідно звернути увагу на забезпечення соціальної згуртованості. Програми безпеки повинні враховувати не тільки фізичну безпеку, а й соціальні ризики, які можуть стати підґрунтям для виникнення небезпек. Це включає заходи, спрямовані на підтримку найбільш уразливих верств населення, запобігання соціальним конфліктам, підтримку інклюзивності та розвитку місцевих громад. Внесення змін до програм безпеки має передбачати створення системи соціального захисту, програм для профілактики та боротьби з бідністю, а також розвитку соціальної інфраструктури, що сприяє зменшенню ризиків соціальної напруги та забезпечує стабільність на місцевому рівні.

Важливою складовою є підвищення кваліфікації та навчання органів місцевої влади та громадян. Внесення змін до програм безпеки повинно включати регулярне проведення тренінгів, навчань та симуляцій, що підвищують готовність до реагування на надзвичайні ситуації. Це може стосуватися як забезпечення фізичної безпеки (наприклад, проведення навчань з цивільного захисту), так і підвищення обізнаності з питань кібербезпеки та захисту особистих даних.

Зміни в регіональних та місцевих програмах безпеки мають також включати перегляд фінансування та ресурсного забезпечення. Для ефективного впровадження нових механізмів безпеки необхідно забезпечити відповідне фінансування, спрямоване на закупівлю сучасного обладнання, розвиток інфраструктури безпеки та реалізацію соціальних ініціатив. Внесення змін до програм безпеки повинно передбачати оптимізацію використання бюджетних коштів і залучення додаткових джерел фінансування, зокрема через державні гранти або партнерства з приватним сектором.

Вдосконалення механізмів забезпечення безпеки через внесення змін до регіональних та місцевих програм безпеки вимагає комплексного підходу, який охоплює технологічний, соціальний та організаційний аспекти. Важливою умовою є здатність органів місцевої влади адаптуватися до нових викликів і бути готовими до швидких змін, що дозволить забезпечити стабільність і безпеку на

Таким чином, вдосконалення механізмів забезпечення безпеки в Україні потребує комплексного підходу, який охоплює всі рівні управління та сектори суспільного життя. Ефективна реалізація цих заходів можлива лише за умови тісної співпраці між усіма зацікавленими сторонами та врахування сучасних викликів і потреб країни.

3.2 Інтеграція сучасних технологій

Впровадження систем "розумного міста" (smart city) в систему регіональної та міської влади є важливим етапом у трансформації урбаністичних територій, який дозволяє значно покращити управління містами та їх розвиток, зробити їх більш сталими, ефективними та зручними для мешканців. Цей процес включає інтеграцію сучасних технологій та цифрових рішень, які оптимізують використання ресурсів, підвищують ефективність комунальних послуг, забезпечують зручність для жителів та створюють умови для сталого розвитку.

Одним із основних елементів впровадження "розумного міста" є створення інфраструктури, що базується на Інтернеті речей (IoT). Відповідно до цього підходу, міська інфраструктура, така як освітлення, дорожній рух, управління водопостачанням і відведенням вод, системи енергозбереження, моніторинг повітря та відходів, підключаються до мережі і взаємодіють між собою в реальному часі. Це дозволяє збирати дані, аналізувати їх і приймати обґрунтовані рішення для покращення якості життя в місті. Наприклад, за допомогою "розумних" датчиків можна автоматично регулювати яскравість вуличного освітлення в залежності від рівня освітленості або кількості пішоходів, а також коригувати рух транспорту в реальному часі, знижуючи затори та покращуючи екологічну ситуацію.

Цифрові платформи та аналітика великих даних (Big Data) є важливою складовою концепції "розумного міста". Міська влада використовує дані, отримані від різноманітних сенсорів і моніторингових систем, для аналізу різних аспектів функціонування міста, таких як рух транспорту, використання енергоресурсів, стан довкілля тощо. Це дозволяє на основі цих даних приймати зважені рішення, спрямовані на підвищення ефективності та зменшення витрат. Аналіз великих даних також може бути використаний для прогнозування майбутніх потреб міста, таких як зміни в попиті на енергію, змінення погодних умов або інфраструктурні проекти, що дозволяє планувати розбудову міста більш ефективно.

Електронне управління та е-урядування є невід'ємною частиною реалізації "розумного міста". Впровадження електронних сервісів дозволяє громадянам здійснювати взаємодію з органами влади без необхідності фізично відвідувати адміністративні будівлі. Це включає подання заявок, оформлення документів, оплату послуг та отримання інформації через онлайн-платформи. Для місцевих органів влади це означає спрощення процедур та зменшення бюрократичних бар'єрів, а також можливість надавати більш швидкі, доступні та прозорі послуги. Важливим є також розвиток електронних систем для управління бюджетами, містобудуванням, моніторингом і контролем за дотриманням норм екології та правопорядку, що дає змогу забезпечити більшу ефективність використання бюджетних коштів.

Інтеграція транспортних систем є одним з основних напрямків розбудови "розумного міста". Це включає впровадження системи управління рухом на основі аналізу даних про транспортний потік, автоматизовані системи паркування, а також розвиток громадського транспорту, який працює на основі даних про попит і доступні ресурси. Такі рішення дозволяють зменшити затори, підвищити ефективність громадського транспорту, знижувати рівень забруднення і покращувати мобільність у місті. Наприклад, інтегровані

платформи можуть допомогти оптимізувати маршрути транспорту залежно від реального руху, що забезпечує зручність для пасажирів і знижує витрати.

Енергетична ефективність та розвиток відновлювальних джерел енергії — це важливі складові концепції "розумного міста", орієнтованого на сталий розвиток. Впровадження "розумних" мереж енергопостачання, таких як "розумні лічильники", дозволяє місцевій владі та мешканцям контролювати споживання енергії в реальному часі, а також оптимізувати споживання та витрати. Важливою частиною є також інвестиції в відновлювані джерела енергії, такі як сонячні батареї та вітряні установки, які можуть знижувати вартість енергії для жителів міста та зменшувати екологічний слід.

Впровадження систем "розумного міста" також охоплює безпеку та моніторинг правопорядку. Використання "розумних" камер спостереження, системи аварійного реагування, а також інтелектуальних систем, які оцінюють ситуації на основі даних з різних джерел (датчики, камери, мобільні додатки громадян), дозволяє підвищити ефективність правоохоронних органів та забезпечити безпеку громадян. Наприклад, системи, що автоматично виявляють підозрілі активності, можуть сигналізувати відповідним органам для негайного реагування.

Значущим компонентом є залучення громадян до процесів управління міським середовищем. За допомогою платформ для активної участі мешканців міста у вирішенні питань безпеки, розвитку інфраструктури, енергозбереження та інших аспектів можна стимулювати більш активну громадську участь. Зокрема, через мобільні додатки чи онлайн-голосування громадяни можуть подавати свої пропозиції щодо поліпшення умов життя, брати участь у голосуваннях, зверненнях до влади та інших активностях, що підвищує рівень залучення населення в управління.

Впровадження концепції "розумного міста" потребує значних інвестицій та чіткої стратегії. Це включає фінансування від державних і місцевих бюджетів,

а також можливість залучення приватного капіталу через державно-приватні партнерства. Результатом реалізації таких ініціатив є не тільки підвищення якості життя в місті, але й створення економічних можливостей через розвиток інноваційних технологій, нових робочих місць і більш ефективне використання ресурсів.

Отже, "розумне місто" — це інтегрована система, яка поєднує новітні технології та інноваційні рішення для забезпечення ефективного управління, підвищення якості життя громадян і сталого розвитку міської території. Вона дає можливість регіональним та міським органам влади оперативно реагувати на зміни, підвищувати ефективність роботи інфраструктури та послуг, а також створювати умови для більш комфортного та безпечного життя.

3.3 Підвищення рівня співпраці між владою та громадськістю

Взаємодія між органами влади та громадянами є основою стабільного розвитку будь-якої країни чи регіону. Ефективна співпраця між цими двома сторонами дозволяє вирішувати проблеми, покращувати управлінські процеси та сприяти громадянському розвитку. Однак для того, щоб ця співпраця була успішною, необхідно забезпечити постійну комунікацію, обмін думками та досвідом. Одним із найефективніших способів підвищити рівень взаємодії є організація регулярних консультацій, тренінгів та семінарів, які дозволяють не тільки отримувати зворотний зв'язок від громадськості, але й активно залучати її до процесу прийняття рішень та вирішення нагальних проблем.

Консультації як основа комунікації між владою та громадськістю

Консультації між органами влади та громадськістю — це важливий інструмент для залучення громадян до процесів ухвалення рішень. Вони дають можливість місцевим органам влади отримати актуальну інформацію про потреби та очікування мешканців, а також проаналізувати їхні пропозиції щодо забезпечення безпеки, розвитку інфраструктури, соціальних послуг або

екологічної політики. Регулярні консультації дозволяють створити платформу для відкритого обговорення важливих для громади питань, що може бути здійснене як у формі публічних слухань, так і через онлайн-опитування, анкети та електронні платформи. Важливою рисою таких консультацій є доступність для всіх верств населення, що дозволяє забезпечити широкий спектр думок і пропозицій.

Місцева влада повинна враховувати отримані під час консультацій відгуки для коригування своїх стратегій і планів. Залучення громадян до процесу прийняття рішень дозволяє забезпечити прозорість, підвищити довіру до влади та покращити якість державних послуг.

Тренінги та семінари: підвищення кваліфікації та свідомості громадян

Організація тренінгів і семінарів стає важливим кроком у підвищенні рівня обізнаності громадян про ключові проблеми, що стоять перед їхньою громадою, а також у покращенні їхнього розуміння механізмів функціонування місцевої влади. Це дає можливість жителям міста або регіону не тільки отримати необхідну інформацію, а й розвивати навички, що допоможуть їм активно брати участь у процесах ухвалення рішень.

Тренінги можуть охоплювати широкий спектр тем, починаючи від прав та обов'язків громадян у демократичному суспільстві і закінчуючи конкретними питаннями, такими як захист довкілля, енергоефективність, управління відходами, охорона здоров'я чи соціальне забезпечення. Важливо, щоб тренінги проводилися за участю експертів, представників органів влади та громадських організацій, що сприяє розвитку взаєморозуміння між усіма учасниками.

Семінари можуть бути орієнтовані на поглиблення знань не тільки в питаннях безпеки, а і у специфічних сферах, наприклад, економіки, права, екології, соціального розвитку, що дає можливість громадянам краще розуміти складні питання та вносити корисні пропозиції для вирішення локальних

проблем. Вони можуть також слугувати майданчиками для розвитку діалогу між владою, експертами та громадськістю щодо важливих питань місцевого розвитку.

Переваги регулярних консультацій, тренінгів та семінарів для влади і громадськості

- Підвищення довіри та прозорості. Регулярні консультації і семінари створюють атмосферу довіри між громадянами та органами влади. Громадяни бачать, що їхні думки і побажання враховуються у процесі прийняття рішень, а влада отримує зворотний зв'язок, що дозволяє краще розуміти потреби громади. Це сприяє зниженню рівня недовіри та покращенню взаємодії.
- Активна громадянська позиція. Залучення громадян до консультацій та навчальних заходів сприяє розвитку активної громадянської позиції. Люди починають усвідомлювати свою роль у процесах місцевого управління, що дозволяє зміцнити демократичні інститути та підвищити рівень соціальної відповідальності.
- Поліпшення якості рішень. Завдяки участі громадян у консультаціях та тренінгах органи влади отримують широкий спектр ідей та пропозицій, що дозволяє ухвалювати більш збалансовані, обґрунтовані та ефективні рішення. Місцеві програми та ініціативи, розроблені з урахуванням думок громадян, мають більші шанси на успішну реалізацію та підтримку.
- Розвиток навичок і знань. Тренінги та семінари дозволяють громадянам розвивати нові навички, які можуть бути корисними як для їхньої особистої, так і для колективної участі в управлінні містом чи регіоном. Це сприяє розвитку соціальних, професійних та громадських ініціатив, що покращують загальний стан громади.

Організація регулярних консультацій, тренінгів і семінарів є ключовим елементом стратегії підвищення рівня співпраці між місцевими органами влади та громадськістю. Це не тільки дозволяє поліпшити якість рішень та підвищити

довіру до влади, а й сприяє розвитку активної громадянської позиції, залученню мешканців до процесів управління та розвитку місцевої громади. В результаті створюється більш прозора, ефективна та злагоджена система місцевого управління, що відповідає інтересам і потребам населення.

3.4 Залучення міжнародного досвіду

У світовій практиці накопичено значний досвід щодо вдосконалення механізмів забезпечення регіональної безпеки, який демонструє різні підходи та стратегії.

Європейський Союз розробив комплексну систему регіональної безпеки, яка базується на принципі колективної відповідальності та тісної співпраці між країнами-членами. Ключовим елементом є створення спільних органів безпеки, таких як Європол та Фронтекс, які координують зусилля правоохоронних органів різних країн. Важливим аспектом є також впровадження єдиних стандартів безпеки та систем раннього попередження про загрози. ЄС активно розвиває механізми кібербезпеки та протидії гібридним загрозам, створюючи спеціалізовані центри та агентства.

США демонструють федеративний підхід до забезпечення регіональної безпеки, де кожен штат має власні правоохоронні органи та системи безпеки, але при цьому існує потужна федеральна координація через такі структури як ФБР та Міністерство внутрішньої безпеки. Особлива увага приділяється розвитку систем обміну інформацією між різними рівнями влади та правоохоронними органами, а також створенню єдиних баз даних та протоколів реагування на надзвичайні ситуації.

Країни Південно-Східної Азії розвивають регіональну безпеку через механізми АСЕАН, створюючи багатосторонні формати співпраці у сфері безпеки. Вони активно впроваджують спільні навчання правоохоронних органів,

обмін досвідом та інформацією, розробляють механізми протидії транснаціональній злочинності та тероризму. Важливим елементом є створення регіональних центрів з координації дій у надзвичайних ситуаціях та природних катастрофах.

Австралія розробила ефективну модель забезпечення регіональної безпеки, яка враховує особливості географічного положення країни та її віддаленість від інших регіонів. Країна створила систему морської безпеки, що включає постійний моніторинг прибережних вод, контроль міграційних потоків та протидію контрабанді. Значна увага приділяється розвитку систем раннього попередження про природні катастрофи та координації дій різних служб у надзвичайних ситуаціях.

Японія зосередила увагу на створенні технологічно розвинених систем безпеки, які включають широке використання штучного інтелекту та передових технологій для моніторингу та попередження загроз. Країна розвиває системи сейсмічної безпеки, механізми евакуації населення та координації дій в умовах природних катастроф. Особлива увага приділяється кібербезпеці та захисту критичної інфраструктури.

Канада впровадила модель регіональної безпеки, яка базується на тісній співпраці федерального центру та провінцій. Країна розвиває механізми захисту величезних територій з використанням сучасних технологій спостереження та моніторингу, включаючи супутникові системи. Значна увага приділяється захисту природних ресурсів та забезпеченню безпеки в арктичному регіоні.

Ізраїль розробив унікальну систему регіональної безпеки, яка враховує постійні безпекові виклики. Країна створила ефективні механізми швидкого реагування на загрози, системи раннього попередження та захисту цивільного населення. Важливим елементом є розвиток технологій у сфері безпеки та створення інноваційних рішень для протидії різним типам загроз.

Досвід різних країн показує, що ефективні механізми забезпечення регіональної безпеки повинні бути гнучкими та адаптивними, враховувати специфіку регіону та характер потенційних загроз. Важливими елементами є розвиток технологічної складової, забезпечення координації між різними службами та рівнями влади, створення ефективних систем раннього попередження та реагування на загрози. Особлива увага приділяється розвитку міжнародної співпраці та обміну досвідом у сфері безпеки.

ВИСНОВКИ

У магістерському дослідженні обґрунтовано теоретичні засади та вирішено науково-практичне завдання щодо механізмів забезпечення продовольчої, екологічної, інформаційної безпеки на регіональному та місцевому рівнях. У ході проведеного дослідження отримано наступні висновки, а саме:

1. Розкрито сутність дослідження механізмів забезпечення продовольчої, екологічної та інформаційної безпеки на регіональному та місцевому рівнях, а саме - створення системи заходів, спрямованих на стійке функціонування критично важливих сфер. В ході дослідження виявлено, що продовольча безпека забезпечується через підтримку сільського господарства, логістики та контролю якості продуктів. Екологічна безпека вимагає збереження природних ресурсів, контролю над забрудненням та адаптації до кліматичних змін, а інформаційна безпека включає захист від кібератак, маніпуляцій даними та забезпечення стабільності інформаційних систем. Комплексний підхід до цих питань дозволяє знизити ризики, зміцнити соціальну стабільність і забезпечити стале регіональне та місцеве розвиток.

2. Виявлено, що ефективність існуючих механізмів забезпечення безпеки на регіональному рівні залежить від їхньої комплексності, адаптивності та рівня інтеграції між різними секторами. На практиці механізми продовольчої безпеки часто стикаються з викликами, такими як нерівномірний доступ до продуктів харчування та вплив глобальних ринків. Екологічна безпека страждає від недостатнього фінансування природоохоронних заходів та впливу індустріалізації, що часто перевищує можливості місцевих структур. Інформаційна безпека є вразливою через швидкий розвиток кіберзагроз і брак фахівців. Незважаючи на окремі успіхи, системна взаємодія між цими механізмами залишається недостатньою, що обмежує їхню загальну ефективність у запобіганні загрозам та забезпеченні стабільності.

3. Визначені перспективи вдосконалення механізмів забезпечення безпеки на регіональному та місцевому рівнях, які включають розвиток інноваційних технологій, посилення міжсекторальної співпраці, впровадження сучасних систем моніторингу та аналізу, а також підвищення ефективності законодавчого регулювання. Ключовими напрямками є диджиталізація управлінських процесів, зміцнення локальної інфраструктури та залучення громад до ухвалення рішень. Інтеграція міжнародного досвіду і нарощування потенціалу регіональних фахівців сприятиме створенню стійких систем безпеки. Також важливу роль у перспективі відіграє удосконалення нормативно-правової бази, яка регулює діяльність органів місцевого самоврядування у сфері безпеки. Це включає розробку нових регіональних програм, адаптованих до потреб кожного регіону, з чітким визначенням відповідальності та джерел фінансування. Поглиблення децентралізації дає можливість передати більші повноваження громадам для оперативного вирішення локальних проблем безпеки. На місцевому рівні перспективи пов'язані із розширенням участі громадськості у формуванні політики безпеки. Запровадження механізмів громадського моніторингу, публічних консультацій і спільного планування дозволяє врахувати потреби різних груп населення та сприяти зростанню довіри до влади. Створення громадських рад чи робочих груп із залученням представників громадянського суспільства допоможе виявляти ризики на ранніх етапах та формувати ефективні стратегії їх подолання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арбузова Т. В. Формування публічного характеру державної аграрної політики / Т. В. Арбузова, В. І. Панасюк // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2021. – №6 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2105>.
2. Балута І. В. Аналіз діяльності міжнародних неурядових організацій в умовах глобалізації // Актуальні проблеми державного управління. – 2017. – № 1. – С. 106-112 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2017_1_18.
3. Божидай І.І. Аналіз сільськогосподарської галузі України // Ефективна економіка. – 2018 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6542>
4. Бойко В.О., Бойко Л.О. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні // Економіка та суспільство. – 2022. – Випуск 41 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>
5. В Україні розробили план заходів із розмінування земель сільськогосподарського призначення // Укрінформ. – 20 березня 2023 року // Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubricsociety/3684875-v-ukraini-rozrobili-plan-rozminuvanna-silskogospodarskihzemel.html>
6. Вдовенко Л.О. Інструменти державної фінансової підтримки аграрного сектора в умовах воєнного стану // Економіка та суспільство. – 2022. Випуск 44 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-82>
7. Вороніна Ю.Є., Плотніченко С.Р. Концепції функціонування соціально – відповідального суспільства. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки) за ред. Л.В.Синяєвої. – Мелітополь: Люкс, 2021. – Вип.2- С.18 – 23.
8. Вороніна Ю.Є., Плотніченко С.Р. Розвиток територій як пріоритетний

напрямок державної регіональної політики. Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія «Економіка АПК» №30 - м.Дубни, с.170-174.2023р.

9. Віскузі В. Кіп. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика / [Пер. з англ. В. Кіп Віскузі, Джон М. Вернон, Джозеф Е. Гарингтон 77 (мол.)]; наук. ред. пер. та авт. передм. О. Кілієвич. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 1048 с.

10. Волченко Н. В. Продовольча безпека: теоретичні аспекти та реалії сьогодення [Електронний ресурс]: монографія / Н. В. Волченко // Система національного менеджменту в контексті інтеграційного виміру. - Суми: ПП Вінниченко М. Д., ФОП Литовченко Є. Б., 2014. - С. 38-57.

11. Вплив війни на українське сільське господарство. Київська школа економіки // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kse.ua/ua/warimpacts-on-ukrainian-agriculture/>

12. Гайдучий П.І. Україні потрібна нова аграрна політика // Економіка АПК. – 2005. – №10. – С. 3-7.

13. Горбатюк Є. Міжнародні міжурядові організації глобального типу у системі забезпечення соціо-гуманітарної безпеки // Вісник НАДУ при Президентові України. – 2017. – № 3. – С.78. – Серія «Державне управління».

14. Генеральна асамблея ООН схвалила Резолюцію «Забезпечення засобів правового захисту та репарацій у зв'язку з агресією проти України»:

Українформ // [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3614341-genasamblea-oon-uhvalilarezoluciu-sodo-reparacij-ukraini-vid-rosii.html>

15. Державні програми підтримки аграрного сектору : проект «Реформа у галузі сільського господарства, вдосконалення нормативноправової бази». – Київ : USAID, 2007. – 44 с.

16. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%». Суспільне: новини // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://suspilne.media/616073-u-mezah-programi-dostupni-krediti-5-7-9-derzava-vidala-vze-majze-41-tisacupozik/>

17. «Зерновий коридор» в Чорному морі у червні – липні 2023. Підсумкова статистика і база даних. Black Sea News. 26 липня 2023 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.blackseanews.net/read/206171> 78
18. Єдиний державний реєстр Міжнародних організацій, членом яких є Україна // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/aboutukraine/international-organizations/io-register>.
19. Ємець Ю. Г. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції у контексті продовольчої безпеки України // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – Випуск 5. – Том 3. – 2012. – С. 116-120.
20. ЄС шукає нові експортні маршрути для українського зерна. Допомогти в цьому можуть литовські вантажівки // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://trans.info/ua/yes-shukaye-novi-eksportni-marshruty-dlyaukrayinskoho-zerna-340369>
21. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 року №2145 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-20>
22. Закону України «Про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо звільнення від оподаткування ввізним митом товарів, що використовуються для забезпечення зберігання зернових та/або олійних культур від 27 липня 2022 року №2445-IX // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2445-20#Text>
23. Закон України «Про продовольчу безпеку України» від 22 грудня 2011 року №8370 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI01G?an=3>
24. Замковий Р. В. Співробітництво України з міжнародною організацією зі стандартизації // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2019. – № 1. – С.104.

25. Іванюта В.Ф. Агропромисловий сектор як основа розвитку економіки сільських територій в умовах євроінтеграційних процесів // 79 Ефективна економіка. – 2016. – № 1 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2016/10.pdf
26. Калетнік Г.М. Інститути інфраструктури та ціноутворення у розвитку аграрного ринку: регіональний аспект: монографія / Г.М. Калетнік, О.Г. Шпикуляк, Г.О. Пчелянська. – Вінниця: ТОВ «Фірма «Планера», 2012. – 324 с.
27. Кліменко О.В. Напрями забезпечення продовольчої безпеки України // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.economy.in.ua
28. Коваль П., Старікова Л. Розвиток стандартизації і сертифікації аграрної продукції в Україні. Звіт з аграрної політики «Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)». – К., 2019 рік // [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://apdukraine.de/images/2019/Agrarpolitische_Berichte/Koval_Unabhaengige_Zertifizierung/APD-APR-03_2019_Zertifizierung_UKR.pdf.
29. Коденська М.Ю. Державна підтримка розвитку аграрного сектору економіки / М.Ю. Коденська, А.В. Єремєєва // Економіка АПК. – 2013. – № 6. – С. 14-21.
30. Конституція Міжнародної асоціації з контролю за якістю насіння, ратифікована Законом № 2843-VI від 22 грудня 2010 року // ВВР. – 2011. – № 27. – Ст. 231.
31. Кузьо Р. М. Продовольча безпека як пріоритет аграрної політики // Сучасні виклики продовольчої безпеки: матеріали круглого столу (15 травня 2015 року). – Львівський НАУ. – Львів, - 77 с. – С. 38-41.
32. Куцик П., Семів С., Куцик В., Полякова Ю., Шевчик Б. Стан, проблеми та пріоритети розвитку аграрної кооперації в Україні в контексті викликів сучасності // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2023. – Том 1(48). – С. 282-297 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3956>

33. Латинін М.А. Теоретичні підходи щодо визначення механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України 80 [Електронний ресурс] / М.А. Латинін // Державне управління: теорія та практика. – 2005. – № 2. – Режим доступу: [http:// www.nbuv.gov.ua/eDjournals/DUTP/2005D2/txts/golus/05/maseu.puf](http://www.nbuv.gov.ua/eDjournals/DUTP/2005D2/txts/golus/05/maseu.puf)
34. Лещенко Р.М. За 2021 рік Україна збільшила зовнішньоторговельний обіг с/г продукції та продовольчих товарів // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/news/za-2021-rikukrayina-zbilshila-zovnishnotorgovelnij-obig-sg-produkciyi-ta-prodovolchihtovariv-roman-leshchenko>
35. Липчук В. В. Сучасні виклики продовольчої безпеки: матеріали круглого столу (15 травня 2015 року). – Львівський НАУ. – Львів, - 77 с. – С. 4-6.
36. Мартин А.Г. Регулювання ринку земель в Україні: монографія / А.Г. Мартин. – К.: Аграр Медіа Груп, 2011. – 252 с.
37. Морозова Г. С. Сучасні тенденції розвитку сільського господарства України // Агросвіт. – 2013. – № 21. – С. 3-9.
38. Музиченко А.С., Голуб Т.І. Сучасний стан державної підтримки розвитку аграрного сектору України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 6. – Ч. 2. – С. 112-116.
39. На словацько-українському кордоні почав працювати новий пункт перевантаження агропродукції // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukrtrain.com.ua>
40. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609'10>
41. Нечипоренко В. В. Конкуренція і конкурентоспроможність на аграрному ринку України // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – Вип. 3 – №(14). – С. 206-210.
42. Огляд збитків від війни в сільському господарстві: 10 листопада 2022 року. Київська школа економіки // [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/11/Damages_report_issue2_ua-1.pdf 81

43. Оподаткування в аграрному секторі економіки під час воєнного стану // [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://knute.edu.ua/file/MTI1OTk=/b8c5c0f7ee1e45d1251a38d66e72d8db.pdf>
44. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наук. доп. / За заг. ред. акад. НААН П. Т. Саблука. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 342 с.
45. Осецький В.Л. Пріоритетні напрямки державного регулювання аграрного ринку / В.Л. Осецький, А.М. Прилуцький // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Економіка. – 2013. – Вип. 146. – С. 56-60.
46. Осіпова А.А. Аспекти реалізації державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-31>
47. Офіційний сайт Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.upov.int/databases/en>.
48. Офіційний сайт Міжнародної організації виноградарства та виноробства // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://xn--h1ahbi.com.ua/info/153-oiv-international-organisation-of-vineand-winemehdunarodnaya-organizaciya-vinogradarstva-i-vinodeliya-movv.html>.
49. Офіційний сайт Міжнародної організації з цукру (МОЦ) // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.isosugar.org/membership/benefits>.
50. Охріменко І.В. Аналіз аграрного ринку на основі модельних підходів / І.В. Охріменко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 6. – С. 29-32.
51. Постанова КМУ «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна» від 13 вересня 2002 року № 1371 // [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1371-2002-%D0%BF#Text>. 82
52. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку відомчої реєстрації та зняття з обліку тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів» від 8 липня 2009 року №694 (з новою редакцією від 12

квітня 2022 року №434) // [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/694-2009-%D0%BF#Text>